

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
félévre . . . 3 „ — „
negyedévre . . . 1 „ 50 „
Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutca 6. sz.

Felelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 7 kr..
többször közölve 5 kr.
Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: Evang. egyházunk a haza szolgálatában (Hollés Danó). — A népiskolai vallásoktatás. (Libertas). — Felelet. (Ifj. Jeszenszky Károly). — Belföld. — Külföld — Vegyesek. — Pályázat.

Evang. egyházunk a haza szolgálatában.

Nem szándékom történeti fejtegetésekbe ereszkedni ama kérdés felett: milyen s mennyi szolgálatot tett egyházunk a magyar hazának, mert azt én is csak azon forrásokból meríthetném, melyekhez a t. olvasó épen úgy fordulhat mint én; de meg jól is tudom, hogy a kötelesség betöltésének felhánytorgatása, nem szokta emelni az erény értékét.

Evang. egyházunk, — miként az országban létező minden más egyház, minden tisztességes társulat s minden becsületes honpolgár is, — tudja, hogy hazájának, melytől ő is védelmet, támogatást, éltetést vár és nyer, telhető szolgálattal tartozik. Kiben fejlettebb a kötelesség-érzet, készebb lesz a szolgálattételre mint a önző; kiben nagyobb a szellemi és erkölcsi erő, hasznosabb szolgálattokat fog tehetni, mint ki magával is tehetetlen. Érdekében és így kötelességében is áll tehát az államnak támogatni mindazokat törekvésekben, kik a honpolgárok kötelességérzetét s szellemi és erkölcsi erejét gyarapítani igyekeznek. Evang. egyházunk ezek között nem utolsó helyen áll; de szüksége is van a támogatásra, mert érzi, látja, hogy hívei vallás-erkölcsi érületében a jelen kor materialis irányra nagy pusztítást tesz s erősen kezd begyepesedni az út, melyen az egyház a maga szolgálai által gyermekei szívéhez juthatott, hogy az ideális eszmék befogadására s haza és emberszeretetre hajlíthassa őket.

Az állam minden intézménye a jó kormányzásra, a rend, béke és egyéni szabadság fentartására és megővésére van irányozva: az egyház intézményei a vallás által a nép erkölcsi tökéletesítését veszik célba.

Az állam büntet és jutalmaz; üldözi és sujtja a bünt, kitünteti az erényt és az érdemet; de sem a büntetés sem a jutalom nem közvetlen nevelési eszköz, hanem a szellemi vagy erkölcsi műveltségnek méltatása s így mindig feltételes: az egyház feltét-

lenül nevel, mert tanít, serkent, figyelmeztet, óv, lelkesít és eszményeket állít az ember szeme elé s ezek a közvetlen és feltétlen nevelési eszközök.

Az állam csak a feltünőt veheti figyelembe; a ki rejtve akar előtte maradni, rejtve maradhat; nincs joga hozzá, hogy a magán, a családi élet szentélyébe betekintsen, nincs hozzá joga, hogy a szíveket, veséket és a gondolatokat vizsgálja: az egyház a keresztvívvel együtt beszívárogo az ember egész létébe. Megáldja a házasság szerelmét, lecsöndesíti viszálykodásukat; figyelemmel s szeretettel kíséri a szülők, gyermekek, testvérek, rokonok barátok egymás iránti viszonyát, s azok nem zárják el előtte sem jó sem bal sorsuk változatait; oda ül a fáradt munkás-család szerény estebédjéhez s meglegegedéssel fűszerezi a fűszertelen ételeket; megpuhítja kemény ágyaikat s csendes álomra ringatja a súlyos életgondok alatt felzaklatott szívet és elmét; elmegy híveivel az izzasztó mezei munkához s imára kulcsolja a földművelő kérges markát, mielőtt elvetette volna az első fogás buzaszemét. Mert ima s Isten igéje a romolhatatlan út, melyen a tiszta erkölcs a leg-együgyűbb emberi szívekbe is bevezethető. Csodálatos hadi tudomány s a legjobban szervezett rendőrség nem védheti meg jobban a haza nimbusát, mint ahogy Istennek hamisítatlan igéje táplálja a hazaszeretetet; nem fedezheti fel úgy az üldözendő bűnt, mint ahogy a vallás nemesíti az erkölcsöket.

Evang. egyházunk is birtokában van annak az eszköznek, melyen a szívek és vesék rejtekébe bejuthat s ez a templomi szószék.

Tehát nem az iskola? Vétkezne ha határozottan azt mondanám, hogy nem. A népnevelésnek két félre ismerhetlen faktora van: az iskola és a templom. Amaz rakja le az alapokat, ez pedig tovább épít rajta. De a jellem képzésében határozottan elsőbbséget tulajdonítok a templomnak. A legjelesebb népiskolának 6 vagy 9 évi hatását is elmosás az

élet viharai, a test és vér fékezetlen szenvedélyei, — ha a vallás nem kíséri gondos figyelemmel a nép életét; de „az Isten beszéde kövekből is támaszthat fiakat Ábrahámnak.“ (Máté III. 9.)

Tartsátok tiszteletben a templomi szószékeket, ne kisebbítetek azokat még az iskola előnyére sem; neveljétek a szószékeknek jeles és buzgó embereket, mert az azon hely, honnan szólni lehet „más nyelveken a mint a Szent Lélek szólni ad.“ Szólni lehet oly nyelveken, hogy megértsék a gazdagok és szegények, tudósok és tudatlanok, nők és férfiak, öregek és ifjak, szerencsések és szerencsétlenek, — s képeztesenek önmagukban meglegedetekké, a hazának hű polgárait.

De, fájdalom, evangélikus egyházunknak hatását is komoly veszély fenyegeti nem csak a kor materiális irányában, hanem még inkább azon sajnos körülményben, hogy közigazgatásunk a fegyelem gyakorlását magához vevén, azt vagy épen sehogy, vagy oly lanyhán gyakorolja, hogy mellette az egyház tekintélye végkép aláhanyatlott s szolgálata a haza polgárainak nevelésében megszibbadott.

Számoljunk csak mi le t. lelkészársaimmal a gyakorlati élet tapasztalatai nyomán a kétségbeesések, öngyilkosságok, — szülői és gyermeki rossz viszonyok, — házassági viszályok és válópörök, — a család, megbízhatatlanság, hitszegés, — az okirat és váltóhamisítások, — az örökösödési perek és annyi sok más társadalmi sebek valódi indítóokairól s mindjárt látható lesz egyházunk szolgálata, melyet a haza polgárai nevelésének hozhatna, — most azonban hoznia alig lehet.

Alkalmilag bátor leszek én is egy-más e tárgyú tapasztalatomat előadni.

Holles Danó.

A népiskolai vallásoktatás.

Varga Pál tisz. úr egy újabb bajt vélt azon körülményben felfedezni, hogy a vallásoktatás népiskoláinkban nem eléggé felekezeties. — Én ez állapotot, ha valóban így volna, nem bajnak, hanem szerencsének tartanám. — A népiskola legfőbb kötelessége, már Schleiermacher szerint is, a gyermeket életközösségre nevelni, minélfogva minden kerülendő, mi az embert felebarátjától elválasztja a helyett, hogy vele egyesítené. A népiskola, a békesség eme magasztos asyuma, miként politikai s nemzetiségi párt szenvedélyek úgy az egyes keresztény felekezetek közt levő villongás színhelye se lehet. Szükségképpen erre vezet pedig a vallásitanítás azon módszere, mely különös előszeretettel foglalkozik ép egyházunk kényesebb dogmáival s váltanaival. Nem az a fő a vallásban, a mi felett a theologusok legtöbbet vitatkoztak, hanem a mely dolgokban általános egyetértés uralkodik. — A cikkíró ezekre nem gondolt, midőn a néptanítóknak ilyenforma kétes értékű tanácsot ad: „azt kívánom, hogy a felekezeti néptanító minden alkalommal, még a legkisebb növendéknél is

tiüntesse fel a különbséget köztünk és a katolikusok között.“ No szegény tanító, tedd félre azt a bibliát, s vedd elő az augustana confessiót; — s ha már elbeszélted növendékeidnek Jézus és a szamariabeli nő közt lefolyt párbeszédet, vondd vissza szavad, mondd, hogy nem igaz Jézusnak barátságos beszélgetése az idegen, megvetett felekezeti nővel, sem pedig a hatalmas intés: „Istent lélekben és igazságban kell imádnunk.“ — Hát az a szegény gyermek, valjon mily gyümölcsöt fog később a keresztény életben teremni, kinek fogékony lelkébe, a váltanok gyakori említése által, már eleve a szeparatizmus magvát vetjük el? Szabad-e akkor csodálkozunk, ha kath. fiú evang. szomszédjait örökre elkárhozottnak hiszi, vagy ha az evang. gyermek minden katolikkussal való érintkezést becstelenségnek tart? — Pedig a felebaráti szeretet e mérge s a józan ész eme szégyenfoltja addig nem semmisíthető meg, míg a népiskolai vallásoktatásban a dogmatikus váltanok tanítására oly nagy súly fektetetik. „És lészen egy akol és egy pásztor“ mondá az Üdvözítő a dogmatikai vallásoktatás a népiskolában a magáét megteszi, hogy a boldogító ígértet minél későbbben valósuljon meg.

Legyen szabad, állításom bizonyítására egy pár érvet felhoznom. Lássuk mindenekelőtt a paedagogiai érvet. — A dogmatikai, azaz bizonyos hitvallásból kiinduló vallásoktatás ellenkezik a legfőbb paedagogiai elvvel, a szemléltetéssel. — A religio forrása ugyanis nem a főben, hanem a szívben rejlik. Az is áll, hogy a szív kedély lényegét nem fogalmak, hanem hangulatok képezik, s hogy a hangulat az érzések productuma. — Ha tehát a tanító a vallásoktatásban üdvösen akar működni, mindenekelőtt vallásos érzést kell növendékeinek keblében ébresztenie. — S hogy az abstract dogmatikai fogalmak által csaknem lehetlenség kivinni, azt mindenki tudja, ki már e téren magának tapasztalatokat szerizhetett. A dogma nem egyéb, mint bizonyos ember vallásos gondolkodásának resultatuma. Hogy lehetne már ennélfogva a religiót, a függésérzést Istentől az individuális élet ezen mély elemét a leghatározottabb alakban a gyermek lelke elé vezetni; elvont fogalmakban, melyek a gyermek szellemi látkörét jóval meghaladják, dogmákban, melyek nagy szellemű theologusok metaphisicai speculatióiból származtak, miként lehet e holt betűk tömegéből a gyermek lelkébe élő vallásos érzést bevinni s benne áhitatot, magasztosságot, épülést és lelkesedést ébreszteni? — e kérdésre válaszoljon a cikkíró. — Vannak bizonyos dogmatikai tételek, melyekkel a tanító, ha agyon katechizálja gyermekeit, se juthat egyéb eredményre, mint az értelem nélküli könyvnelkülizésre — s hogy ez mily üdvös eredmény szokott lenni, mutatja az élet. — A gyermek ugyanis, midőn a bemagolt hittanokkal az életbe lép s önállóan gondolkozni kezd, fájdalmasan fogja tapasztalni bizonyos, bemagolt, de meg nem értett dogmák tarthatatlanságát az erkölcsi világrendben. — S mi történik? A kétey közepett elveti az alakkal a tartalmat, a külső héjjal a benső magvat, a confessióval a bibliát is.

Én mint lelkész magamra vállaltam a népiskola felsőbb osztályaiban a vallásoktatást. Célom evangélikus a szó legnemesebb értelmében, tudni illik az evangéliumokban levő Krisztusi tant és életet gyermekeim lelkébe átplántálni s őszintén megvallom e hatalmas tan és élet anyaggal kezemben rá se érnék a cikkíró fentnevezett kívánságának teljesítésére. — Mégis nyugodt lelkiismerettel hiszem, hogy én is jó szolgálatot teszek Istenemnek, embertársaimnak, növendékeimnek s hazámnak.

A gyermeknek nem theológiát, hanem vallást kell adnunk. A dogma pedig inkább a theologia mint a vallás körébe vág. Jól mondja Lang: ¹⁾ „Theologie ist nicht Religion, sondern nur Reflexion über das religiöse Gefühl, die Beleuchtung der religiösen Gesinnung mit dem Verstande, die Aufsuchung der Quelle religiöser Begeisterung durch das Denken.“ — A gyermeknek pedig mindenekelőtt vallásra van szükség s nem theológiára. Azért nem mondom, hogy a dogmákban nem rejlik isteni erő és szépség, azt se hogy felnőtt ember, kinél a szükséges vallásos alap meg van, nem használhatja üdvösen s nem illesztheti bele gondolkozása s érzése vallásos tartalmát, de gyermek előtt, ki se gondolkozni, se reflectálni még nem tud, az mindig emészthetetlen táplálék marad. Népiskoláinkban a vallást nem mint tudományt, hanem mint életet kell tehát tanítanunk; csak így lehet reményünk, hogy növendékeinkből hí család-, egyház-, községtagot, buzgó, evangéliumi keresztyént s jó hazafiút nevelhetünk. — A vallás forrása nem a főben, hanem a szívben van. — Vezessük ki növendékeinket a természet pompás kertjébe, mutassunk rá a tavasz virágára, az ős gyümölcsére, a tündöklő nap keltére és nyugtára, a csillagok ragyogására s mondjuk: Ime, itt van az Isten szeretete! Vezessük ki az élet színhelyére, hadd lássa, — mily mulandó, mily bizonytalan minden földi lét s dicsőség, hadd emelje fel függés érzetében bámuló tekintetét a mulandótól az Örökkévalóhoz, a végestől a végtelenhez. — Vezessük lelkének szeméit a világtörténet nagy mezejére, hadd bámulja az emberiség sorsában az örök bölcsesség s igazság utait. — Vezessük a bibliához, e hatalmas erkölcsi könyvhöz, — mely mindenkinek megmondja: mi vagy és mi kellene lenned, — honnan jöttél és hová fogsz menni, hogy a gyermek abban mindenekelőtt az emberi Jézust ismerje meg s épüljön buzgóságban, szeretetben s igazságban a szent történetek eme nagy hősné. — A gyermek ezt mint konkrét életet, közvetlen szemlélteti, azért jobb, így vallást tanítani, mint egyházi dogmák abstract fogalmaival, — mely oktatás mellett a növendék sem az Istentől való függésérzés drága kincsét sem pedig a bibliai szemléltetés tiszta aranyát nem nyeri el, hanem csak holt definitiók papirpénzével lesz kifizetve, s kap egy dogmatikai Krisztust, melyet az ember birhat a nélkül is, hogy a valódi Krisztust bírja.

Libertas.

¹⁾ H. Lang.: „Versuch einer christlichen Dogmatik.“ Berlin bei Georg Reimer 1868.

Felelet. *)

Tisztelendő Koren Pál úrnak!

Tisztelendő úr! Hogy egyházunk ügyeit egy idő óta nemcsak egyházi, hanem politikai lapokban is tárgyalom, felsőbb meghagyás folytán teszem. Ön emlékezni fog, miszerint a hazaárulás vádjának egyházunkról való elhárítása céljából, oly irányban való közreműködésre lettünk felhíva, hogy a „magyar álláspontnak megfelelő keresztyén miveltség“ terjedjen. A keresztyén miveltség terjesztése az egyházi lapok feladata. De a magyar álláspont érvényesítése, a magyar nemzet közszellemének orgánumai, a magyar politikai lapok programjába vág. Ezért mind a két téren kell működnünk, hogy a magyar álláspontot a keresztyén miveltséggel egyesítsük. — „Basiliskusok“ alatt oly lényeket értek, melyekhez nem lehet hozzáférni, mert szikla alatt tanyáznak; de melyek rögtön kibújnak lyukaikból, mihelyest az őket védő sziklát ütögetni kezdik és mérges csipéseikkel elriasztani akarják azokat, a kik az ő fészkeiket elpusztítással fenyegetik. Igaza van, hogy ezen lényekhez nem számítom magamat, de hozzá teszem, hogy Önt sem számítom azok közé. „Az evangéliomtól elidegenedett lelkek“ alatt értem azon sok százra menő intelligens osztályt, mely egyházi ügyeink iránt nem érdeklődik, esperességi gyűléseinken részt nem vesz azért, mert azon hitben él, hogy a mi esperességiünkben a magyarság és vallásosság érdekei egymást paralizálják. Ha nem is „apostol“nak a szó hierarchikus értelmében, de igenis „Isten küldöttjé“nek tartom magam. Ön talán nem Istentől vette küldetését? Vajda és Bockó nem rám meresztették szemüket, a kin nem volt semmi látni való, hanem azokra a jelenetekre, melyek a szarvasi főiskola dísztermében a csorvási nyelvkérdés tárgyalása alkalmával előfordultak.

Cikkeimben nem azt hangsúlyoztam, hogy „hazánk és egyházunk felvirágozását“ előmozdítani akarom. A természetem sem türi az általánosságokat és virágos beszédet. Hanem nagyon speciális, konkrét kérdéstről írtam, mely által senki más, csak a békési evang. esperesség van érdekelve; s a mennyiben ennek egy parányi részben és is tagja vagyok, a nihil de nobis sine nobis elvénel fogva feljogosítottnak érzem magam az esperesség ügyeit szellőztetni. Hogy én „egyházunk stb. felvirágzását“ csak is az általam indítványozott, de soha meg nem kísérelt gyermekistenítészet által vélném foganatosíthatónak“, ebben két tévedés van. Soha sem állítottam, hogy egyházunk felvirágzására indítványom befolyással lehetne. Az egyház nem Áron botja, hogy virágba mehetne, hanem erős vár, melyen a pokol kapui sem diadalmaskodhatnak. Készséggel elismerem, hogy akár egy szép virágos kertnek is valamely egyházi funduson, több befolyása van a fentebbi metaphorai beszéd érvényesítésére, mint az

*) E „felelet“ közlésével tartoztam; de minthogy a vita már nem épít, befejezettnek jelentem ki. Szerk.

én szavaimnak: Hanem azt állítottam, hogy a magyar nyelvnek, mint nemzetünk nyelvének megkedveltetése a következő nemzedéknél nem eszközhető biztosabb módon, mint úgy, ha a népiskolában a Jézus Krisztus kicsiny seregével az ő nemzeti nyelvükön énekeltetünk szent énekeket és azon imádkozunk velük. Ha Ön tud biztosabb módot ezen cél elérésére, álljon elő vele. Másik tévedés az, hogy a fentebb említett módot soha meg nem kíséreltem volna. Több mint három év óta a mi gyermekeink népiskoláinkban a cseh nyelvűek mellett magyar szent énekeket is énekelnek és Árpád nyelvén is imádkoznak. S azon reményben élek, hogy ha ez a nemzedék felnő, azok követelni fogják a magyar istenitiszteletek tartását, és nem fogják a magyarokat kiszorítani akarni a saját házukból, — à la Csorvás.

Ezeknek utána kérdéseire ezeket felelem:

Nr. 1. Én magyarosítani nem akarok. Sem erőm, sem hivatásom nincs hozzá. Még egy gyenge fűszálat sem tudok növeszteni, nem hogy magyar szíveket tudnék teremteni. Hanem meg fogja azt cselekedni az a Változhatatlan örök irgalmasságú szent Uristen, a ki az ő szegény, árva, nyomorult Anyaszentegyházának panaszára megfelelt a szent Ezsaiás prófétánál eképen:

„Mert én viseltelek te gyenge korodban, méhemben éltettelek, Te születésedben, semmi rútságodban téged el nem vetélek. Az én szent Fijamnak vére hullásával téged megszenteltelek: Azért nem vetlek el immár én előlem, ha elébb hozzám vőlek.“ Együttü és ostoba beszéd ez azoknak, a kik az ő bölcsességük és tapintatosságuk mellett megszokták az efféle kevély beszédeket: „te tót vagy, — maradj hát annak; neked meg német volt az apád, — te se akarj más lenni; a magyar anyaszentegyház papja én vagyok.“ Így választják szét az emberek azt, a mit Isten egybe szerkesztett. Magyarosításról beszélnek ott, a hol Isten csak magyarokat teremtett. Ezelőtt így beszéltek: úr és paraszt. Most meg így: magyar és nem-magyar! De az a Felséges szent Uristen, a ki minket egységes magyar anyaszentegyházzá szerkesztett egybe, eme a „békesség“ jelszavát szájukban hordozó bölcs és tapintatos embereknek kevély beszédjére emigyen felel: „És gyógyítják vala az én népem leányának romlását hazugsággal mondván: békesség, békesség! de ugyan nem lőn békesség. Annak okáért elhullnak a megölettetek között, az ő meglátogatásoknak idején elesnek, azt mondja az Ur.“ Hát ne akarjunk mi ennek a felséges, haragjában és búsulásában is irgalmas szent Atyának dolgába avatkozni. Ha ő meg nem útálta az ő magyar anyaszentegyházát születésében és semmi ő rútságában el nem veté azt: majd teremt ő azután is a magyar nemzeti lét gondolatától áthatott, magyarul érező szíveket, a kiknek nem lesz szükségük arra, hogy őket a „magyarosodás ügyének megnyerjük“ születni kell arra nem test szerint, hanem lélekben és szívben. S az isteni teremtő erő ezen működésével szemben az én cikkeim annyit

sem számítanak, mint egy csep a tenger vízében. Ne izgattassa tehát magát Ön azok által. A mi dolgunk a munka, fáradság, Istené az „előmenetel.“ Ha Ön jól elkészül a prédikációjára és szíve szerint elmondja azt, megtette kötelességét. A hatás, a siker a Szentlélek munkája.

Nr. 2. Lelkiismeretemmel csak Istennek tartozom felelősséggel; de az Ön megnyugtatósa végett kijelentem, hogy halálom óráján sem kívánok magamnak több nyugodtságot és boldogítóbb öntudatot, mint a minőnek birtokában vagyok most, midőn a reám bízott lelkeknek ideig és örökké tartó boldogsága érdekében eddig tett összes nyilatkozataimra és cselekedeteimre visszaemlékezem különben az emberek által az „Isten országának java“ felől alkotott ítéletek nagyon relativ értékűek. Vannak, a kik az Isten országának java érdekében a szenvedélyt a saját maguk és híveik szívében egész odáig fokozták, hogy fegyvert ragadtak saját nemzetük ellen. Mások ezt az apa- és testvérgyilkossággal egy értékű bűnös cselekménynek tekintik, s azért annak megelőzését s a nemzetiségi partikularismus helyett a nemzeti érzésnek, mint a megnesesült emberi természet életfeltételének ápolását és fejlesztését, az Isten országának javára irányuló feladatnak tekintik.

Nr. 3. Ezen kérdés az „Evang. Egyház és Iskola“ nt. szerkesztőségét illeti. A mi hasznára van a lapnak, azt közli; a mi ártana neki, — azt a papirkosárba löki. De ha Ön kérdésével azt akarja tudtára adni, hogy ha még ezentúl is közölni fog a „magyar álláspont“ értelmében szerkesztett cikket, — akkor egygyel kevesebb előfizetője lesz: úgy Ön méltánytalanul cselekszik, és magát károsítja meg. — Nincs oly szerkesztő, a ki mindenkinek guszthusát eltalálhatná. S habár az én cikkeim nem is tartanak igényt arra, hogy „maradandó értéket“ képviseljenek, — de közvetve mégis igen alapos, és örök értékű cikkek születésére szolgáltattak alkalmat. Példa rá az Ön „nyílt levele“.

Nr. 4. Eszem ágában sincs az én „indítványaimnak leendő diadalát Krisztus feltámadásával hozni párhuzamba.“ Arról majd tesznek Önök, hogy a mi az én nevémmel kapcsolatban merül fel, azt megbuktassák. — Hát lesz gondom rá, hogy velem ne legyen több bajuk Önöknek. Eddig is az volt a baj, hogy mindig csak az én személyemmel foglalkoztak, és azzal az eszmével, mely csak esetlegesen jött összeköttetésbe az én nevémmel, — nem törődtek. Az emberrel azt is elhallgattatni remélték. — Pedig egy igaz eszme, — s olyannak tekintem „a magyar álláspontnak megfelelő keresztyén miveltés“ eszméjét —, olyan, mint a forrás vize. Ha betömik egy helyt, — utat tör magának másutt. És mégis betölti azon hivatását, hogy gyógyítson, üdítsen. Erről mondtam én — gondolom a Pesti Hirlapban, — hogy a mit egy, igen szép címekekkel ellátott individuumnak keresztül vinnie nem sikerült, — azt keresztül fogja vinni. Az, a ki minekutánna megcsúfoltatván, megfeszítették, meghala, harmad napon halottaiból feltámad a Jézus Krisztus.

Hát oly nagy istentelenség az, egy igaz eszme diadalát a Jézus Krisztustól várni, „a ki a szent Páltól az élő Istennek mondatik szent házának, és minden igazság fundamentumának és erős oszlopának“?

Az Ön által fölemlített állítólagos tényekre ezeket válaszolom.

Nr. 1. Senkinek hazafiságában nem kételkedem, sőt inkább minden nyilatkozatomnak alapját képezi azon többször ismételt ünnepélyes declaratio, — mely szerint esperességünkben rossz hazafiak nincsenek. — Ilyen biztosítás mellett méltán feltehettem, hogy a némely kérdéseknek a magyar álláspontból való megvitatása lehetséges lesz anélkül, hogy azon álláspontnak hangsúlyozása izgalomba hozná a kedélyeket? s ellene a nemzetiségi tábor arzenálja működésbe hozatnék. S ime most Ön constatálni kívánja, hogy felszólalásaim folytán esperességünkben némely hazafiak „fölháborodással fordultak el az általam szellőztetett ügyek vitatásától.“ Engedje meg, hogy állítását téves információ alapján tekintsem. A ki magyar hazafinak vallja magát, annak nem szabad soha felháborodnia ott, hol a nemzeti nyelvről van szó, — hanem minden tehetségét érvényesítenie kell arra nézve, hogy a kérdés a „magyar álláspont“ érdekeinek megfelelőleg oldassék meg.

Nr. 2. Nagy vádat mond Ön ki azon lelkészek ellen, a kik Ön szerint „visszavonulnak a közérdekű vállalatoktól azóta, mióta minden ily ügybe befurakodik a nemzetiségi vita, mely már annyi rágalmat és elkeseredést szült.“ A dolog úgy áll, hogy a nemzetiségi vita e század eleje óta ott pusztít az Úr szőlőjében vadkanok seregeként. — És a szőlő Ura most gyűjti össze a maga munkáit, hogy a vadkanokat kizavarja onnan és a szőlőt kerítéssel vegye körül, melyen át ne törhessen semmiféle vadállat. — Én ép az ellenkezőjét tapasztalom annak, a mit Ön állít. Politikai lapok hasábjain új tehetségek merülnek fel, kik lelkészi hivatalt viselnek esperességünkben, s kik megindították az agitációt oly irányban, hogy a magyar szellem, magyar nyelv elfoglalja egyházi közéletünk minden terét. Felhívom figyelmét a „Pesti Hírlap“ f. évi jan. 9-ki számában olvasható „Pozsony és Selmece“ című, országszerte feltűnést keltett élvezetes olvasmányra. Ebben Önnek egy barátja, a ki nekem is barátom, — elbeszélé az ő deák kori élményeit oly célzattal, hogy bebizonyítsa, mennyire érdekében áll egyházunknak, hogy népünk gyermekei már a népiskolában tökéletesen elsajátítsák a nemzeti nyelvet és hozzá szokjanak a magyar isteniszteletekhez?! Sok szenvedéseknek és tévedéseknek az illető gyermek további életfolyamán véli az által elejét vehetni. Nem hogy visszavonulnának esperességünk lelkészei a „magyar álláspontot“ illető kérdések szellőztetésétől, — de sőt egyházunk érdekeit érvényesítik ott is, a honnan eddig csak támadást várhattunk.

Kinek használnok vitáimmal? — nagyon meddő kérdés akkor, midőn azt nyomban rá az én javamra dönti el. Hanem én oly önző nem vagyok, hogy a nekem szánt hasznot egészen a magam számára ve-

gyem igénybe. — Én azt hiszem, hogy most, midőn Ön is elismeri fölösleges voltát annak, „miszerint fentjelzett dicséretes buzgalmamnak őszinteségét tényekkel bizonyítsam“; most, midőn az eszme igazságának lelkesítő hatása alatt, Ön annak valósitása érdekében „szó helyett példát kér“; most, midőn az eszme győzelmének percét türelmetlenül várva, hozzám ezen a mily váratlan, oly örvendetes felhívást intézi: „Vagy azt tartja-e, hogy indítványozása felmenti attól, hogy az ügyet saját egyházában is megindítsa?“: most, ezen örvendetes nyilatkozatai után, az a rész, melynek „zajos dicséretét“ Ön előre nekem testálta, — bizonyára Önnek is tapsolni fog. — Csak arra kérem, túrtóztassa magát még egy kevéssé és legyen türelemmel addig, míg a vetéshez szükséges minden feltételek meglesznek. A ki hóba veti a magot, az az égi madaraknak nyújt táplálékot, — de aratni nem fog. És nálunk még hó van, — és sok az éhes madár, melyek elriasztása nem áll hatalmamban. De a hó már olvadni kezd, — és ha egyszer a föld magába fogadja a magot, akkor a madarak csak a férgék országára lesznek utalva éhségüknek csillapítása végett. Az Ön buzdító és lelkesítő szavait én kedves tavaszi napsugárként üdvözlöm, — mely a szívek olvadását fogja előmozdítani!

Egyelőre azonban csak téli munkára, rideg elvek és fagyos gondolatok rostálására vagyunk utalva. Bizonyára ezen tekintet vezérelte Önt is akkor, midőn meleg és rokonszenves hangon szerkesztett levelével az elvek hólepte magaslatáig emelkedve, ott a kandalló kedélyességét pótolni kívánta.

Ifj. Jeszenszky Károly.

BELFÖLD.

A párbér.¹⁾ — A kir. curia polgári osztálya ma delőtt Szabó Miklós elnöklete alatt teljes ülést tartott, melyen a múlt év december 4-iki plenumból kiküldött szövegező bizottság által (előadó Balásy Antal) a párbér kérdésére nézve megállapított következő döntvények fogadtattak el.

1. Ha a kath. lelkész részéről igényelt párbér iránti ügyekben panaszlott fél a kötelezettségi alap jogosultságát vonja kétségbe, illetőleg, midőn az a kérdés döntendő el, ha valjon a párbér ingatlan birtokhoz kötött dologi terhet vagy személyes viszonyokon alapuló kötelezettséget képez-e? a felmerült vitás kérdés elbírálására a bíróságok vagy pedig a közigazgatási hatóságok vannak-e hivatva? Határozat. Ha a kath. lelkész részéről párbér szolgáltatás iránt folyamatba tett ügyekben panaszlott fél a kötelezettségi alap jogosultságát támadja meg, illetőleg, midőn az a kérdés vált vitássá, ha valjon a párbérszolgáltatás ingatlan birtokhoz kötött dologi teher, vagy pedig személyes viszonyokon alapuló kötelezettség természetével bír-e? az ügy eldöntése a polgári bíróságok hatáskörébe tartozik.

Indokok: Párbérszolgáltatások iránti ügyek, ha a kötelezettség alapja nem vitás, a jogszolgáltatásnak a köz-

¹⁾ Atvéve a „Nemzet f. évi január 23-ki számából. Szerk.

igazgatástól történt elkülönítése óta közigazgatási uton véglegesen intéztettek el. Az ekképen kifejlett gyakorlat ellen aggály nem is foroghat fenn, mert az ellenkező tételes törvénybe nem ütközik és mert az ellenkező esetekben a felek magánjogai a kérdésbe nem jöhetnek, hanem csak arról van szó, hogy a lelkész ellátására s ekként egyházi célra szánt illetmény behajtassék, — s habár a párbér keletkezésénél és fejlődésénél fogva a tulajdonképeni egyházi adó fogalma alá nem vonható, kétséget még nem szenved az, hogy a közigazgatási hatóság a kérdéses esetekben oly jogosítványt szerez érvényt, melyben tekintettel annak tartalmára és céljára, a közjogi elem túlsúlyban van.

Más szempont alá esnek azonban oly ügyek, melyekben a panaszlott a kötelezettség alapját el nem ismeri, — mert a védelemmel szemben az a kérdés oldandó meg, ha vajjon elvontan a parochialis köteléktől, létezik-e oly jogcím, melynélfogva a parochialis kötelékhez nem tartozó egyén a párbér fizetésére jogszerűen kötelezhető.

A jogélet mutatja, hogy ilyenkor magánjogi alapokra (szerződés, végrendelet stb.) visszavezethető kötelezettség esete merül fel, s habár a párbér ekkor is egyházi célra szolgáló járandóság természetével bír, a magánjogi vonatkozás mégis előtérbe lép, miután a felek részéről nem a parochialis köteléken belül támadt jogviszony, sem a párbér egyházi célja nem tétetik kérdés tárgyává, hanem egyedül az, ha vajjon a követelés alapját képező külön jogcím előfeltételei jogilag megállapíthatók-e vagy sem?

A most említett esetek végleges eldöntésére tehát a vitássá vált kérdések természeténél fogva csakis a polgári bíróságok lehetnek hivatva — áll ez kiváltképpen akkor, midőn a párbért igénylő lelkész azt állítja, hogy a párbérszolgáltatás ingatlanokon nyugvó dologi terhet képez, miután e kérdés elbírálása már az 1881: LIX. t. cz. 6. §-nál fogva az illető birtokbíróság hatáskörébe nem utalva.

E megoldás lényegileg összhangzásban van az 1848. előtti jogállapottal is, mert a párbérszolgáltatás iránti igény a jogot tagadó féllel szemben 1848 előtt is a lelkész, illetőleg annak képviselőjében a törvényhatósági ügyész által a polgári bíró előtt per útján érvényesítettett. (Példa erre a Molnár-féle döntvény-gyűjtemény 468. lapján foglalt 1817. évi szeptember 25-iki keletű kir. táblai határozat.) A kir. curia jelen határozatának célja azonban még sem lehet az, hogy megszüntetessék az eddig fennálló s viszonyainknak megfelelő ama gyakorlat, mely szerint a párbérszolgáltatás iránti követelés mindenkor, tehát oly esetekben is, melyekben előreláthatólag a kötelezettség jogalapja kétségbe fog vonatni, első sorban közigazgatási uton érvényesítendő. A kir. curia fennállott semmitőszéki osztályának határozataiban és több curiai határozatokban is elismert eme gyakorlatnak a törvényhozás intézkedéseig való fenntartása czélszerű már azért is, mert gyakran a panaszlott védelmének irányára előre nem tudható, és mert e gyakorlat nem áll útján annak, hogy ott, hol a kötelezettség alapjavítás, a közigazgatási határozat jogerőre emelkedése után a bíróság véglegesen döntsön.

Végül megjegyeztetik, hogy az utóbbi esetekben az ügy sajátos természeténél fogva az 1877. XXII. törv. czikkben szabályozott kisebb polgári peres ügyek bírósága nem illetékes, mert a keresett első sorban a kisebb polgári peres eljárás alá eső értéket meghaladó követelési alap bírói elismerésére van irányozva.

Dologi tehernek tekintendő-e a párbér minden oly esetben, midőn a „canonica visitatio“ értelmében annak szolgáltatása, házak vagy telkek szerint történik? Határozat: Az magában véve, hogy egyes helyeken a visitatio canonica feljegyzései szerint a párbér minden ház, vagy telek után szolgáltatik ki, még nem képez elegendő alapot arra, hogy a kérdéses helyeken a párbér ingatlanokon nyugvó dologi tehernek tekintessék.

Indokok: A párbér a hivek önkényes oblatióiból veszi eredetét, célja a kath. lelkész ellátásának biztosítása volt s ennél fogva az forgalmilag a plébánia kötelékhez tartozóknak jogszokás (laudabilis consuetudo) útján keletkezett személyes kötelezettségen alapul. A párbérszolgáltatások eredetük és fejlődésüknél fogva a földesur kegyuri kötelezettségeire vissza nem vezethetők, mert mellőzve a patronatus jogalapjainak vizsgálatát, kétségbevonhatlan tény az, hogy a földesuri hatalom és a patronatusi jog számos helyeken nem volt egy kézben összpontosítva, — és mert különben is a földesur jobbágyait a szokás, törvény erejével bíró rendeletek vagy törvény útján megállapított uri tartozásokon felül más szolgáltatásokkal jogszerűen nem is terhelhette.

Az evangélikusok szabad vallás gyakorlatának elvi elismerését magában foglaló 1608: I. t. cz. nem eredményezvén az evangélikusoknak teljes kiválását a kath. egyház kebeléből, az annak meghozatalát követő vallási surlódások idejében tőlük a kath. lelkészt illető párbérszolgáltatás főleg azon az alapon követeltetett, mert még mindig a kath. egyház jurisdictioja alatt állóknak tekintettek, s ez alapon követeltettek és szedettek be tőlük az ingatlan birtokával semmi összefüggésben nem álló stóladíjak is.

Az 1647. évi XII. t. cz. sem intézkedik a párbérről, mint oly teherről, mely ingatlanok birtokával össze van kötve, hanem minő a lelkészek ellátására szánt oly illetményről, melynek szolgáltatására a hivek vannak kötelezve. Az 1691. évi ápril 2-án kelt körrendelet (Explanatio Leopoldina) szerint evangélikusok a nem *articularis* helyeken továbbra is a kath. parochia kötelékében tartozókhöz tekintettek s ez alapon köteleztettek a párbért a kath. lelkésznek fizetni, míg végre az 1790/1. évi XXVI. t. cz. által a kath. egyház joghatósága alól teljesen feloldattak, s a kath. lelkésznek teljesített párbér szolgáltatások alól feltétlenül felmentettek. A görög-keleti vallásuakra vonatkozó 1790/1. évi XXVII. t. czikkben a párbérről kifejezett intézkedés nem is foglaltatik, hanem az csak egész általánosságban biztosítja részükre e teljesen szabad vallásgyakorlatot, s ebből folyólag a katolikus parochia kötelékéből való általános kiválást is, melynek eredményeként az eddig némely helyeken a kath. lelkésznek fizetett párbér alól a végrehajtó hatalom által szintén felmentettek. A törvényhozásnak utóbb említett határozott nyilatkozványaiával szemben ki sem fejlődhetett oly általános jogszokás, melynek alapján a párbér, tekintet nélkül a parochialis kötelékre, ingatlanokhoz kötött dologi teher természetét felvette volna. — Ezekből, valamint ama tényből is, hogy a párbér rendszert csak a házasságban élők s az önálló háztartással bíró özvegyek és özvegynök szolgáltatták, és hogy azt a háztalan zsellérek is fizették, önként következik, hogy a némely *canonica visitatio* kban előforduló ama kitételeknek, hogy a párbér minden ház vagy minden

telek után szolgáltatik ki, oly horderőt, mintha azok a párbérszolgáltatás jogi természetét fejeznék ki, tulajdonítani nem lehet, hanem a fentebbiekből folyólag fel kell tenni, hogy az említett és azokhoz hasonló kifejezések csak is a párbér kivetésének módját kívánják jelezni.

Ezen általános elvi szempont azonban nem zárja ki azt, hogy a párbér egyes esetekben szerződés és más jogalkotó tények folytán ingatlanhoz kötött dologi teherré nem válhatott, mert a törvényhozás fentebbi intézkedései a felek cselekvényeit és szabad rendelkezését semmi irányban nem korlátozták: ily esetekben tehát, s valahányszor átváltalt vagy községileg avertált párbérről van szó, a fent kifejezést nyert általános elv nem állhat útjában annak, hogy a fenforgó külön jogczimnél fogva a parochialis kötelékhez nem tartozók is a kath. lelkészt illető párbér fizetésére vagy kiszolgáltatására köteleztessenek.

KÜLFÖLD.

A berlini városi missióról.

(Die Berliner Stadtmission.)

Berlin 1886. január 16. — Háromszáz évnek kellett lefolynia, a történet tanubizonysága szerint, míg evang. egyházunk a missió ügyét kezébe vehette. Okai ismereteseek. Egyházunk szellemi és anyagi erőit a létért való küzdelem emésztette fel s csak a mult század végén, mikor már végre a vallási béke birtokában érezte magát, hangzott fel az intés soknak keblében a tanítványaitól búcsúzó isteni hittérítők ama meghagyásának teljesítésére: „Elmenvén mind e széles világra, predikáljátok az evangéliumot minden teremtménynek.“ Megalakult az első evang. hitterjesztő-egylet Londonban 1795-ben; — példáját nem sokára Edinburg, Boston, Basel, New-York, Berlin stb. követte. Az első hittérítők a pogány világba indultak; első volt a külmissió.

De minél inkább tágult e missiónak látköre, s minél inkább mélyedt e hittérítők tekintete a pogányság sötét szellemi nyomorába, — annál hallhatóbban kezdett jajgatni a panasz magában az anyae gyházban.

Azon szellemi rázkódások, s azon nemzeti viharok, melyek az európai continensen végigzúgtak, a légkört tisztábbá, a panaszok okát: a belső bajokat láthatókká tették, melyeknek gyógyítását egy, anyagilag szegény, de hit és szeretetben gazdag emberbarát — a szervezkedő belmissió — vállalta magára. A belmissió, mint külön, speciális czállal bíró szervezet, az utolsó félszázadnak születttje. — Németországban, a revoluczió évében, 1848-ban az első év. Kirchentag-on dr. Wichern emelte fel lelkes szavait a belmissió érdekében. Az általa elvetett mag azóta terebélyes fává nőtte ki magát s ezen fának egyikága az u. n. „Berliner Stadtmission“ is, melyről itt röviden szólni akarnék.

A berlini városi missiónak kettős forrása van. Az egyik a már említett dr. Wichern szivéből eredett, a ki IV. Frigyes Vilmos segítségével megalapította a Berlin előtt egyházi citadellaként álló Johannesstift-et, melynek feladata volt a missiót foglyok- és szegények gondozása által honosítani meg a fővárosban. A másik forrás megereedt 1874-ben a berlini parochiákból, melyeknek lelkészei különösen dr. Brückner, a jelenleg is működő general-

superintendens vezetése alatt egy életerős missiónak kifejtésére egyesültek: mivel kézzel fogható dolog volt, hogy a már millió felülemelkedő világáros számára csupán a foglyok- és a szegények gondozására terjedő missió nem elég. A két forrásból eredt működés, amint kívánatos is volt, csakhamar egyesült, s az egésznek vezetése a hivatalos állása által kötött generalsuperintendens kezéből egy, lelkészekből és világi állásuakból álló bizottságra ment át.

E missiónak czélja: Berlin egyes gyülekezeteiben, a mennyire csak lehet, a lelkési hivattal és a gyülekezet egyéb organumaival kapcsolatban, a ker. szeretetnek segítő munkáját gyakorolni.

E czél szolgálatában most 4 felügyelő (3 felszentelt lelkész és egy világi állásu), 30 városi térítő és 5 térítendő fíradozik.

Feladatuk: házi látogatások, gyermekistentiszteletek vezetése, és szentírási magyarázatok tartása a város távolabb fekvő részeiben. Működésök közelebből oda irányul hogy a meg nem esketett házaspárokat az egyházi esketés utólagos felvételére, a meg nem keresztelt gyermekek szülőt gyermekeik megkereszteltetésére bírják; az egyes családokba az áhitat-óráinak tartását hozzák; lelenckez és idioták felvételét az illetékes intézetekben kieszközölkék; főképp pedig, hogy a foglyoknak elhagyatott családjairól és a szabadon bocsátottakról gondoskodjanak, részint becsületes munkakört, részint menedékhelyet keresvén számukra.

Omne initium difficile; — nehéz volt az itt is. Minden városi missiónak alapja az egyeseknek lelki-pásztori felkeresése, meglátogatása. Hogy ezt mely módon kellene megkezdeni — Berlin tarka vegyületű, beláthatlan gyülekezeteiben — nehéz pract. kérdésnek bizonyult. Hosszú fontolgatás, többféle kísérlet után nem maradt más út hátra, mint a közvetlen, személyes látogatás, mely az egyház nevében kopog az egyesek ajtaján, az egyesek szívében, kívánva a bebocsátást. A 70-es években, a diadalmas hadjáratok után, különösen az u. n. Civilstandsgesetz behozatalával Berlin a teljes vallási közöny, az egyháztól való elidegenedés útjára lépett; a városi missiónak elnöke jellemzőleg így nyilatkozik e tárgyról szóló beszédjében: „Ein wüster Tanz um das goldene Kalb, ein Hexensabbat des Unglaubens, eine grenzenlose Verworfenheit der Presse, das waren die Elemente, die das geistige Leben Berlins beherrschten.“ A Civilstandsgesetz életbeléptetése után az első évnegyed statistikája azt mutatja, hogy a született gyermekeknek alig fele (55%) nyert keresztiséget, és a kötött házasságoknak csak 19%-a esketett meg egyházilag.

Ezen növekvő egyháziatlanság- és vallástalanságnak okát nagy mértékben Berlin népességének óriási szaporodásában (1870. óta évenként 30—40 ezer lélek) és templomszegénységében kell keresni, amely hiány oly nagy, hogy az újvárosi gyülekezetek között még most is három olyan (egy-egy templommal bíró) gyülekezet van, mely 80—120 ezer hívőt számlál. — Hogy ilyen viszonyok közt a városi térítők közül néhányan, eliszonyodva a látogatások alkalmával tapasztalt istentelenségeken, elhagyták a ker. szeretetnek ezen munkakörét, — nem is lehet nagyon csodálkozni. — Szerencsés gondolat volt tehát a missiónak első kísérleteit a vasárnapi iskolához, a vasárnapi gyermekistentiszteletekhez kapcsolni. A missionáriusok látogatásaikat a vasárnapi iskolások szüleivel kezdték

meg s ezek révén az ő rokonaik- és ismerőseiknél folytaták. A működés így sokkal könnyebb, kellemesebb volt, annak köre folyton terjedt, az érdeklődés évről évre nőtt, úgy hogy, mikor később egy felszentelt missionárius házról házra, lakásról lakásra kezdte meg látogatásait, ha mindenütt nem is nagy készséggel, legalább külső udvarias-sággal fogadták.

Hogy ismertetésem befejezetlen ne maradjon, — e becses lapok t. olvasóinak kegyes engedelmével — szabad legyen még pár szót mondanom a tárgyalt missiónak legújabb állapotáról és folyton szélesebb körű s többoldalú tevékenységéről. (Tehetem azt a látottak és azon jelentés alapján, melyet a missiói bizottság elnöke tett a múlt évi októberben tartott generalsynoduson).

Jelenleg az egész városi missiói működésnek gyúpontja a 225000 márkon ujonnan szerzett „Stadtmissionshaus“, mely áll egy gyűlés- és két kisebb tereméből s három szobából; mellette egy kert, mely ker. nép-ünnepek tartására alkalmas. Egy különálló épületrész ideiglenesen a két év előtt felállított könyvkereskedés helyiségeül szolgál s e mellé épen most épül egy új menház is a kiboosátott, de hajléktalan foglyok számára. Ezenkívül a missió Berlin különböző részeiben sok kisebb termet bérel „Bibelstundé“k tartására; három nagy terem kápolnának van berendezve, a negyedik (igazi) kápolnát egy jóltevő nő saját költségén építtette, az ötödik tervben van. A bérelt termek semmibe sem kerülnek, mert a kiállított perzselybe mindig begyűl annyi, a mennyibe a terem kerül. Hogy a már megtalált újból el ne vesszen, a visszanyert hívek egybetartására egyletek alakíttatnak. Az így alakult számos férfi-, ifjú-, nő- és hajadon-egylet: a missiói fáradozás jutalma, marandó nyeresége. Az egyletek kétszer hetenként esti-isten-tiszteletet, az ifjúsági egylet azonkívül énekórát, a leány-egylet pedig varró-órát tart egyszer hetenként. — A Schliffahrts-csatornán sok és sok ezer hajó jön évente a városba; a hajósokat egy két hittérítő alkalom adtán egybegyűjti az Isten igéjének szabad ég alatt való meghallgatására.

(Folyt. követc.)

Saguly János.

VEGYESEK.

— **Hálás tanítvány!** Rochlitz Gyula, az elhunyt kitünő műépítész az eperjesi ág. hitv. ev. kollegiumnak 30000 frtot hagyományozott. A végrendelet ide vágó pontja így hangzik: „Értékpapírjaimból egy nevemről nevezendő 30000 frtos alapítványt teszek és rendelek, az Eperjes sz. kir. városban lévő ósrégi s az ország és protestantizmus történetében tiszteletre méltó szerepet vitt ágostai hitvallású kollegium javára, mint a melyben tanulóéveim nagy részét töltöttem. Teszem ezt hálaérzetből, a mennyiben ezen tanítézet szelleme költötte fel bennem a munkásságra és haladásra való egészséges ambíciót, melynek, ha nagyobb körben elterjed, ember s haza hasznát látja, s mely nemzeti megmaradásunk főbiztosítója s teszem a végett, hogy ezen kollegium tanerőinek s erre szükségessé pénzerejének gyarapodása által az új kor követeléseinek s a magyar állam által megkívánt feltételeknek (a nemzeti haladás igényeinek) ezzel is jobban megfelelhessen. Teszem végre más, nálamnál vagyonosabb honfiaknak buzdító példaadás végett.“ Ugyancsak az eperjesi kollegium javára hagyományozta 2000 fr. értékű ércz-mellszobrát. — A tények pusztja elősorolása a legnagyobb ékes-szólás. Áldott az intézet, mely ily fiaikat

nevel a hazának és a protestáns egyháznak, és áldott azon férfi, ki megemlékszik nevelő anyjáról a szegény evangélikus iskoláról.

— **Furcsa lakodalom.** E czímen jelent meg valamennyi napi lapjainkban a következő ujdonság: „Kiszácson e hó 15-én oly lakodalom tartatott, a minőt még Bácska alig látott. A vőlegény tavaly még az ismétlő iskolába járt s most sem idősebb 16 évesnél, a menyasszony szintén tavaly látogatta az ismétlő iskolát s csak e napokban lett 15 esztendő. A lakodalom esküvő nélkül, száz vendég jelenlétében, vigan és nyilvánosan tartatott meg.“ Hát hiszen furcsának az igaz, hogy furcsa lakodalom; de alig fog rajta valaki mosolyogni. Elszorul rajta a népet szerető lélek, mint azon a furcsaságon, hogy **Bánkon** a köznép között (!) tömeges öngyilkosságok fordultak elő, vagy 12—16 éves gyerekek, tanulók kivégzik magukat. Nem furcsa ez, hanem ugyan egy kórnak, a vallásos érzület, az erkölcsiség hanyatlásának szomorú tünetei. Mert hol a vallás kiköltözött a szívekből, az élet magasabb rendeltetésének tudata is kivész, az élet állatívá változik, becse nincs. Sion őrei vigyázzatok!

— A **kemenesaljai** ev. egyházmegye gyülekezeteinek általános szavazattöbbséggel esperesévé **Nagy Károly** hegyes-kis-somlyói lelk. úr, világi jegyzőjévé dr. **Porkoláb Mihály** kiscelli ügyvéd úr választott meg.

— Az **árvai** esperességben 1885-ik évben született összesen 231 gyermek, és pedig 123 fi- és 84 nőgyermek; meghalt 224 egyén, 113 fi- és 111 nőnemű; eskettetett 76 pár, vegyes 11 pár.

— A **budai** evang. egyház 1885. évre vonathozó jelentésében következő adatokat találunk: szül. 81 f. 72 l. = 153 gy.; konfirmáltatott 13 f. 13 l. = 26 gy.; áttért hozzánk 25, tőlünk 2 egyén; hirdettetett 72, eskettetett 42 pár; meghalt 82 f. 60 n. = 142 sz.; Elemi iskolába járt 112 gy. — Folyó évben külön hitoktatói állomást szervez. Gärtner Rezső egy próba-évre tanítóul megválasztott. — A karácsonyi ünnepély alkalmával 58 gyermek részesült különböző adományokban, 342 frt 20 kr. értékben. — Az öltözetek elkészítését a „Mária-Dorottya“-egylet női végezték. — A főváros 1800, a Gusztáv-Adolf-egyl. 226 frt. 65 krnyi segélyben részesítették a gyülekezetet. — **Pénztári állása az anyának:** bevétele: 5171 frt 9 kr., kiadása: 6562 frt 49 kr., hiány: 391 frt 40 kr. — **Ó-Buda** l. gy. bevétele: 860 frt 52 kr., kiadása: 687 frt 83 kr., készlet: 172 frt 69 kr. — **Szt.-Endre** l. gy. bevétele: 99 frt, kiadása: 56 frt 91 kr., készlet: 42 ft 9 kr.

— A **nemesdömölki** evang. gyülekezetben az elmúlt 1885. évben szül. 231 gyermek, ezek közül halva született 2; meghalt 143 egyén; esketve lett 59 pár; konfirmáltatott 151 gyermek.

† **Gyászeset.** — **Zabari Szontágh Imre**, a gömöri esperességnek éveken keresztül lelkes felügyelője meghalt Rozsnyón f. hó 19-én 89 éves korában.

PÁLYÁZAT

a **péteri** (pestm. esperesség) ág. hitv. evang. egyház segéd-tanítói állomásának betöltésére.

Kivánatitok: képesítési oklevéllel igazolandó pályavégzettség, orgonálás és énektanítás, magyar s tót nyelvben tökéletes jártasság, tiszta erkölcsi jellem, ev. hitbuzgóság.

Javadalom: 300 frt o. é. egy szobából álló alkalmas lakás, fűtéssel, konyhával; azonkívül számíthat privát-órákra s némely stólára.

A sajátkezüleg irt folyamodványok, az illető okmányokkal felszerelve, f. évi február 22-ig a lelkészi hivatalhoz küldendő. A megválasztott február végével foglalja el hivatalát.

Péteri (u. p. Monor), Pestm. 1886. febr. 20.

Dobronyovszky Károly, ev. lelkész.